

6. Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібник. – К. : КНЕУ, 2004. – 316 с.
7. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навчальний посібник. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 289 с.
8. Круш П.В. Трудовий потенціал підприємства: сутність та структура [Електронний ресурс] / П. В. Круш, О. І. Сімчера // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2014 (11). – Режим доступу : <http://economy.kpi.ua/ru/node/695>.
9. Сімчера О. І. Наукові підходи до дослідження сутності трудового потенціалу підприємства / О. І. Сімчера // Економічний простір. – 2013. – № 75. – С. 242-249.
10. Давидюк Т.В. Трудові ресурси, трудовий потенціал, робоча сила, людський капітал: взаємозв'язок категорій [Електронний ресурс] / Т.В. Давидюк // Вісник ЖДТУ: Економічні науки № 1(47). – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/2053/1/6.pdf>.
11. Іванова Т.Л. Трудовий потенціал та його ключові компетенції [Електронний ресурс] / Т. Л. Іванова, М. В. Дьоміна // VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Альянс наук: учений – ученому» (25-26 лютого 2011 року). – Режим доступу : http://www.confcontact.com/20110225/gu2_ivan.php.

УДК 338.48:330.131.7

Мельникова К.В.

*викладач кафедри економіки підприємства
Херсонського державного університету*

ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ СИСТЕМИ НА ТУРИСТИЧНОМУ РИНКУ

Стаття присвячена аналізу економічних передумов функціонування господарської системи на туристичному ринку в контексті факторів успіху туристичних підприємств. Оскільки ефективне функціонування ринку туристичних послуг є важливим фактором соціально-економічного розвитку будь-якої країни та визначає об'єктивні закони функціонування розвитку суспільства в умовах глобалізаційних тенденцій у світовій економіці. А врахування факторів успіху та ризиків, що на них впливають у дослідженні економічних передумов функціонування господарської системи на туристичному ринку, є надійним підґрунтям для забезпечення збалансованого економічного зростання туристичних підприємств.

Ключові слова: господарська система, аналіз туристичного ринку, туристичний потенціал, фактори успіху туристичних підприємств, ризики, збалансоване економічне зростання.

Мельникова Е.В. ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ СИСТЕМЫ НА РЫНКЕ ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ

Статья посвящена анализу экономических предпосылок функционирования хозяйственной системы на туристическом рынке в контексте факторов успеха туристических предприятий. Поскольку эффективное функционирование рынка туристических услуг является важным фактором социально-экономического развития любой страны и определяет объективные законы функционирования развития общества в условиях глобализационных тенденций в мировой экономике. А учет факторов успеха и рисков, которые на них влияют в исследовании экономических предпосылок функционирования хозяйственной системы на туристическом рынке, является надежной основой для обеспечения сбалансированного экономического роста туристических предприятий.

Ключевые слова: хозяйственная система, анализ туристического рынка, туристический потенциал, факторы успеха туристических предприятий, риски, сбалансированный экономический рост.

Melnikova K.V. FEASIBILITY THE FUNCTIONING OF THE ECONOMIC SYSTEM ON THE TOURIST MARKET

The article analyzes the economic prerequisites for the functioning of the economic system in the tourist market in the context of the success factors of tourism enterprises. Since the effective functioning of the tourism market is an important factor in social and economic development of any country and defines the operation of the objective laws of social development under the conditions of globalization trends in the global economy. A consideration of success factors and risks that affect them in a feasibility study on the functioning of the economic system in the tourist market is a sure foundation for sustainable growth of tourism enterprises.

Keywords: economic system, the analysis of the tourism market, tourism potential, tourism enterprises success factors, risks, sustainable economic growth.

Постановка проблеми. Ефективне функціонування ринку туристичних послуг є важливим фактором соціально-економічного розвитку будь-якої країни, визначає об'єктивні закони функціонування і розвитку суспільства в умовах глобалізаційних тенденцій у світовій економіці.

В силу специфіки своєї природи ринок туристичних послуг здійснює не тільки прямий вплив на розвиток держави та регіонів, а й суттєвий опосередкований вплив на розвиток взаємопов'язаних галузей: транспорт і зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку питань діагностики та всебічного аналізу стану та розвитку туристичного ринку

внесли такі зарубіжні вчені: Дж. Боуен, Ф. Котлер, Р. Браймер, Ч. Гольднер, Дж. Майкенз, Р. Макінтош, а також вітчизняні вчені Л. Александрова, В. Бабарицька [1, с. 103], М. Біржаков, М. Блага [2, с. 185], А. Гальчинський [3, с. 245], Р. Іванух, В. Жученко [4, с. 65], Я. Олійник, П. Шищенко, О. Любіцева [5, с. 191], В. Квартальний, Е. Соколов, А. Якимович, Т. Кисельов та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз економічних передумов функціонування господарської системи на туристичному ринку в контексті факторів успіху туристичних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Великий туристичний потенціал України при правильному використанні може забезпечити швидкий розвиток ринку

ку туристичних послуг в країні, отже дозволить отримати значні валютні потоки, нарощувати доходи бюджетів, розвивати виробництво споживчих товарів, підвищити рівень життя у країні. У свою чергу, на туристичні підприємства діють як внутрішні, так і зовнішні господарські ризики, що прямо або опосередковано впливає на його діяльність. Тому необхідно знайти такі методи управління господарськими ризиками, щоб забезпечити збалансоване економічне зростання туристичних підприємств.

Україна посідає одне з провідних місць в Європі за рівнем забезпеченості природними та історико-культурними ресурсами, здатними стимулювати значний інтерес у вітчизняних та іноземних туристів.

Курортні та рекреаційні території нашої держави становлять близько 9,1 млн га, тобто 15% території. Експлуатаційні запаси мінеральних вод дають змогу використовувати їх в об'ємі понад 64 тисяч кубометрів на добу. На державному обліку в Україні перебуває понад 130 тисяч пам'яток, з них 57206 – пам'ятки археології (418 з яких – національного значення), 51364 – пам'ятки історії (142), 5926 – пам'ятки монументального мистецтва (44), 16293 – пам'ятки архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтні (3 541). У нашій державі функціонує 61 історико-культурний заповідник, 13 з яких мають статус національних.

Дослідження стану туристичного ринку в Україні доцільно проводити за напрямками ключових факторів успіху туристичних підприємств.

Так, за фактором успіху «Маркетинг» можна сказати, що найбільш популярними місцями від-

відування для іноземних туристів є такі міста, як Київ, Карпатський регіон (включаючи Львів), Одеса, Херсонське узбережжя.

В Україні найбільш розвинені 3 види туризму: в'їзний, виїзний та внутрішній. В'їзний туризм передбачає здійснення подорожей у межах України тих осіб, які постійно не проживають на її території. Виїзний туризм передбачає здійснення подорожей за межі України тих осіб, що є громадянами України або постійно проживають на її території. З усіх видів туризму найбільш розповсюдженим для України за кількістю туристів є внутрішній туризм, а за туристичним обігом – виїзний.

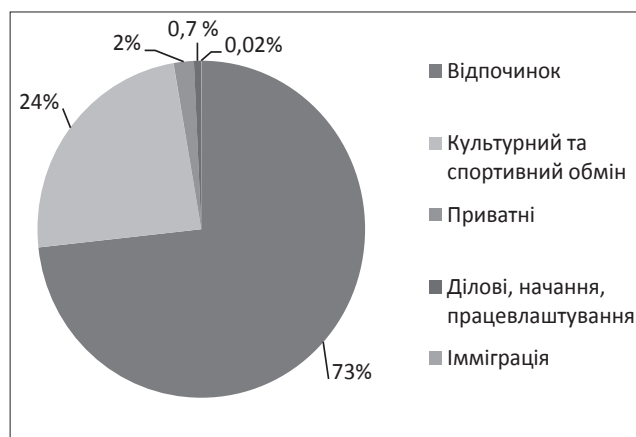

Рис. 1. Розподіл іноземних туристів за цілями відвідування України у 2013 році*

*Складено автором на підставі [12]

Таблиця 1

Туристичні потоки (тис. осіб)*

	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – усього, тис. осіб	Із загальної кількості туристів:			Кількість екскурсантів, тис. осіб
		іноземні туристи, тис. осіб	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон, тис. осіб	внутрішні туристи, тис. осіб	
2000	2014,1	377,9	285,3	1350,8	1643,9
2001	2175,1	416,2	271,3	1487,6	1874,2
2002	2265,3	417,7	302,6	1544,9	1991,7
2003	2857,0	590,6	344,3	1922,0	2690,8
2004	1890,4	436,3	441,8	1012,3	1502,0
2005	1825,6	326,4	566,9	932,3	1704,6
2006	2206,5	299,1	868,2	1039,1	1768,8
2007	2863,8	372,4	336,0	2155,3	2393,1
2008	3041,6	372,7	1282,0	1386,9	2405,8
2009	2290,1	282,3	913,6	1094,2	1909,4
2010	2280,7	335,8	1295,6	649,3	1953,5
2011	2200,1	234,3	1250,1	715,6	823,0
2012	3000,7	270,1	1956,7	774,0	865,0
2013	3454,3	232,3	2519,4	702,6	657,9

*Складено автором на підставі даних статистичного бюлетеня Держстату України за останньою датою модифікації: 7/08/114 [12]

Таблиця 2

Структура в'їзного туристичного потоку за країнами походження*

Країна походження	Кількість туристів, тис. осіб			Структура туристичного потоку, %			Зміни у порівнянні з 2011 р.
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	
Країни СНД	16125,0	17955,5	19654,7	74,3	78	80	5,7
Країни ЄС	4694,2	4389,9	4279,1	23	19,1	17	-6
Інші країни	596,0	667,4	737,4	2,7	2,9	3	0,3
Разом	21415,2	23012,8	24671,2	100	100	100	0

*Складено автором на підставі даних статистичного бюлетеня Держстату України за останньою датою модифікації: 7/08/114 [12]

За даними таблиці 1 спостерігаються певні зрушення в кількості туристів, а в таблиці 3 ці зміни проаналізовано структурно.

У структурі в'їзного потоку іноземних громадян, які відвідали Україну, серед країн в'їзду переважають країни СНД (табл. 2). За 2011-2013 рр. частка в'їзного туристичного потоку з країн СНД зросла на 21,9%. За 2013 рік частка іноземних туристів з країн СНД зросла до 80% у порівнянні із 75% у 2011 році. У свою чергу частка в'їзного туристичного потоку з країн ЄС знизилася на 8,9%. За 2013 рік частка іноземних туристів з країн ЄС знизилася до 17% у порівнянні з 23% у 2011 році.

На рис. 1 представлено розподіл іноземних туристів за цілями відвідування України за 2013 рік.

Як показує рисунок 1, найбільшу частину у розподілі іноземних туристів займає відпочинок, а саме 73%, культурний та спортивний обмін – 24%, приватні поїздки – 2%, туризм з метою ділових поїздок, навчання та працевлаштування – 0,7%, імміграція – 0,02%.

У таблиці 3 наведено динаміку структурних змін туристичних потоків України в період з 2000 по 2013 роки.

Згідно з таблицею 3, за 2000-2013 роки частка осіб, охоплена внутрішнім туризмом, зменшилася на 52,02%, а частка громадян України, які виїжджали за кордон, зросла майже у 9 разів. Частка іноземних туристів знизилася на 38,52% у 2013 р. порівняно з 2000 р. Такі суттєві зміни у структурі туристичного потоку відбулися за рахунок значного зростання частки громадян України, які виїжджали за кордон.

За даними 2000-2013 рр., частка громадян, які виїжджали за кордон, була найвищою у 2013 р. і становила 2519,4 тис. осіб (табл. 1). Незважаючи на зростання загальної кількості туристів в абсолютному виразі, роки світової фінансової кризи (2008-2010 рр.) відобразилися на розвитку туристичної галузі в Україні, про що свідчить динаміка темпів зміни кількості туристів.

Таблиця 4 дає змогу проаналізувати обсяг реалізованих послуг, наданих організаціями з подорожувань за регіонами України у період з 2010 по 2013 рр.

З наведеної таблиці 4 добре видно, що перше місце серед регіонів України у сфері надання послуг з організації подорожувань займає АР Крим (36,2%). Далі ідуть Івано-Франківська (20,06%), Одеська (12,37%), Львівська (6,88%) області. Що стосується структурних змін на ринку туристичних послуг України, то ситуація склалася наступним чином: у 2011 році відносно 2010 року збільшилися обсяги реалізованих послуг з організації послуг подорожувань такі області, як АР Крим (14,23%), Івано-Франківська (22,6%), Одеська (25,06%), Львівська (48,35%), Донецька (1,42%), Дніпропетровська (1,78%), Запорізька (14,72%), Херсонська (27,81%), Миколаївська (267,95%), Рівненська (20,22), Закарпатська (15,87%), Полтавська (3,87%), Луганська (51,58%), Тернопільська (0,45%), Житомирська (6,0%), Черкаська (12,07%). Зниження обсягів реалізованих послуг з організації подорожувань відбулося у наступних регіонах: Харківська (-67,83%), Київська (-13,52%), Вінницька (-5,34%), Кіровоградська (-67,5%), Хмельницька (-2,69), Чернівецька (-1,98%), Сумська (-3,0%), Чернігівська (-0,59%), Волинська (-1,25).

У 2012 році відносно 2011 року структурні зміни у наданні туристичних послуг за регіонами мали дещо інший характер, а саме: збільшилася кількість регіонів з негативним результатом, але в той самий час регіони з позитивним результатом мали значне збільшення надання туристичних послуг по відношенню до попереднього року. Отже, регіони, що збільшили свої обсяги послуг з організації подорожувань: АР Крим (10,26%), Івано-Франківська (5,40%), Харківська (69,89%), Донецька (25,01%), Дніпропетровська (2,45%), Вінницька (35,74%), Кіровоградська (78,51%), Полтавська (25,41%), Луганська (6,13%), Хмельницька (14,10%), Черкаська (57,75%).

Зменшення обсягів надання послуг з організації подорожувань відбулося в таких регіонах, як: Одеська (-7,81%), Львівська (-28,68%), Київська (-36,31%), Запорізька (-12,20%), Херсонська (-33,15%), Миколаївська (-80,04%), Рівненська (-7,08%), Закарпатська (-7,96%), Чернівецька (-5,65%), Тернопільська (-7,36%), Сумська (-0,40%), Чернігівська (-5,46%),

Таблиця 3

Динаміка структурних змін туристичних потоків України*

	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон – усього, %	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну – усього, %	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – усього, %	Із загальної кількості туристів			Кількість екскурсантів, %
				іноземні туристи, %	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон, %	внутрішні туристи, %	
2000	100	100	100	100	100	100	100
2001	110,63	142,66	108,00	110,14	95,07	110,13	114,01
2002	109,74	163,53	112,48	110,55	106,06	114,38	121,15
2003	110,23	194,59	141,86	156,31	120,67	142,29	163,68
2004	115,39	243,03	93,86	115,47	154,83	74,94	91,37
2005	122,58	274,16	90,65	86,38	198,68	69,02	103,69
2006	125,73	294,45	109,56	79,16	304,26	76,93	107,59
2007	129,15	359,55	142,20	98,57	117,77	159,56	145,57
2008	115,47	395,73	151,0	98,64	449,32	102,67	146,34
2009	114,24	323,41	113,71	74,70	320,18	81,00	116,14
2010	128,00	329,71	113,24	88,87	454,04	48,06	118,83
2011	147,32	333,00	109,23	62,00	438,08	52,98	50,06
2012	159,68	357,85	148,99	71,47	685,70	57,30	52,62
2013	177,03	383,63	171,52	61,48	882,90	52,02	40,02

*Опрацьовано автором на підставі [12]

Таблиця 4

Обсяг реалізованих послуг, наданих організаціями з подорожувальних по регіонах України у період з 2010 по 2012 рр.

№ п/п	Назва регіону	Обсяг реалізованих послуг (у ринкових цінах), тис. грн.					
		2010	2011	2012	Частка показника, %	Відхилення 2011/2010 р., %	Відхилення 2012/2011 р., %
1	АР Крим	379863,8	433912,9	478436,3	36,20	14,23	10,26
2	Івано-Франківська	210521,1	258090,0	272024,0	20,06	22,60	5,40
3	Одеська	129808,1	162332,3	149658,2	12,37	25,06	-7,81
4	Львівська	72197,7	107105,9	76391,9	6,88	48,35	-28,68
5	Харківська	47676,9	15336,9	26056,3	4,54	-67,83	69,89
6	Донецька	43338,5	43953,1	54944,8	4,13	1,42	25,01
7	Дніпропетровська	43131,8	43899,3	44972,7	4,11	1,78	2,45
8	Київська	19633,0	16978,3	10812,7	1,87	-13,52	-36,31
9	Запорізька	17877,4	20508,5	18005,7	1,70	14,72	-12,20
10	Херсонська	11237,0	14362,3	9601,5	1,07	27,81	-33,15
11	Миколаївська	7611,9	28007,7	5589,5	0,73	267,95	-80,04
12	Рівненська	7660,1	9208,9	8557,1	0,73	20,22	-7,08
13	Закарпатська	7095,3	8221,0	7566,3	0,68	15,87	-7,96
14	Вінницька	6256,9	5922,8	8039,7	0,60	-5,34	35,74
15	Кіровоградська	6304,3	2048,9	3657,5	0,60	-67,50	78,51
16	Полтавська	5363,7	5571,3	6986,8	0,51	3,87	25,41
17	Луганська	4851,0	7353,3	7804,4	0,46	51,58	6,13
18	Хмельницька	4828,9	4699,2	5361,8	0,46	-2,69	14,10
19	Чернівецька	4871,9	4775,2	4505,3	0,46	-1,98	-5,65
20	Тернопільська	4762,6	4784,0	4431,7	0,45	0,45	-7,36
21	Сумська	4208,1	4081,9	4065,4	0,40	-3,00	-0,40
22	Чернігівська	3838,1	3815,5	3607,2	0,37	-0,59	-5,46
23	Волинська	2885,8	2849,8	2377,4	0,27	-1,25	-16,58
24	Житомирська	2610,3	2766,8	2247,2	0,25	6,00	-18,78
25	Черкаська	985,8	1104,8	1742,8	0,09	12,07	57,75
	Всього	1049420,0	1211690,6	1217444,2	100,0	15,46	0,47

*Опрацьовано автором на підставі [12]

Таблиця 5

Область	Громадські організації у сфері розвитку туризму та курортів, що діють в області, од.	З них, громадські організації, що мають власний web-сайт		Мережа туристичних інформаційних центрів та пунктів в області, од.	З них туристичні інформаційні центри та пункти, що мають власний web-сайт, %		Загальна кількість громадських організацій та мереж туристичної інформації, од.	З них ті, що мають власний web-сайт		Інформація про найбільш відвідувані туристичні центри області
		од.	%		од.	%		од.	%	
АР Крим	20	3	15,00	17	6	35,29	37	9	24,32	-
Вінницька	6	4	66,67	1	0	0,00	7	4	57,14	+
Волинська	28	1	3,57	1	0	0,00	29	1	3,45	+
Дніпропетровська							0	0	0,00	
Донецька	1	0	0,00	2	1	50,00	3	1	33,33	-
Житомирська	2	0	0,00	2	0	0,00	4	0	0,00	-
Закарпатська	30	10	33,33	20	14	70,00	50	24	48,00	+
Запорізька				6	2	33,33	6	2	33,33	-
Івано-Франківська				13	11	84,62	13	11	84,62	+
Київська	4	0	0,00	1	0	0,00	5	0	0,00	-
Кіровоградська	3	0	0,00	3	1	33,33	6	1	16,67	-
Луганська	5	4	80,00	4	2	50,00	9	6	66,67	-
Львівська	16	0	0,00	8	4	50,00	24	4	16,67	-
Миколаївська	5	0	0,00	3	1	33,33	8	1	12,50	-
Одеська	2	1	50,00	7	5	71,43	9	6	66,67	-
Полтавська	8	0	0,00	7	0	0,00	15	0	0,00	-
Рівненська	1	0	0,00	2	0	0,00	3	0	0,00	-
Сумська	1	1	100,00	10	0	0,00	11	1	9,09	-
Тернопільська	3	1	33,33	3	3	100,00	6	4	66,67	-
Харківська				5	5	100,00	5	5	100,00	-
Херсонська	6	3	50,00	4	4	100,00	10	7	70,00	-
Хмельницька	9	0	0,00	2	1	50,00	11	1	9,09	-
Черкаська	5	0	0,00	1	0	0,00	6	0	0,00	-
Чернівецька	6	5	83,33	3	2	66,67	9	7	77,78	-
Чернігівська	1	1	100,00	8	4	50,00	9	5	55,56	-
Всього по Україні	162	34	20,99	133	66	49,62	295	100	33,90	4

* Опрацьовано автором на підставі [12]

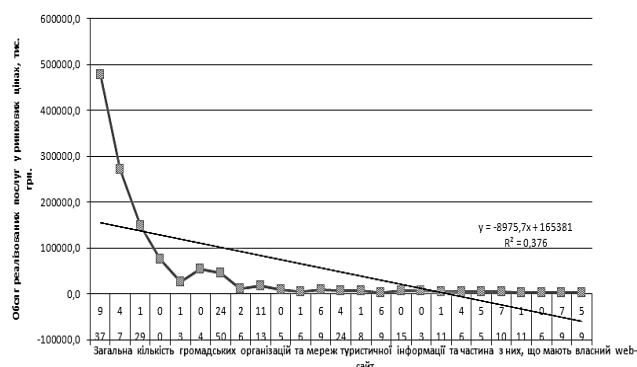
Волинська (-16,58%), Житомирська (-18,78%). Загалом по Україні, попри всі коливання по регіонах, за проаналізовані роки спостерігається збільшення обсягів надання туристичних послуг – 15,46% у 2011 році по відношенню до 2010 року та 0,47% у 2012 році по відношенню до 2011 року. Наведені негативні тенденції свідчать про необхідність більш ретельно вивчати ризики, що впливають на фактор успіху «Маркетинг» на ринку туристичних послуг.

Розглядаючи наступний фактор успіху на туристичному ринку, а саме «Інформацію», можна висунути гіпотезу про залежність обсягу реалізації туристичних послуг від кількості та якості інформації про туристичний ринок.

Таблиця 5 дає змогу проаналізувати наявність інформації про громадські організації у сфері туризму та курортів, мережу туристичних інформаційних центрів, що діють на території України за регіонами.

За даними таблиці 5 та таблиці 4 побудовано лінійну залежність між обсягом реалізованих послуг за регіонами та кількістю наявності мереж громадських організацій у сфері туризму та курортів, мережу туристичних інформаційних центрів, що діють на території України за регіонами.

З наведеного рисунку добре видно, що існує залежність між обсягом реалізованих послуг і загаль-

Рис. 2. Лінійна залежність між обсягом реалізованих послуг і загальною кількістю громадських організацій та мереж інформаційних центрів, включаючи частину з них, що мають власні web-сайти

*Складено автором

ною кількістю громадських організацій та мереж інформаційних центрів, включаючи частину з них, що мають власні web-сайти. Чим більша кількість громадських організацій та мереж інформаційних центрів, тим вищі обсяги реалізованих послуг.

Таблиця 6

Динаміка змін обсягу абітурієнтів, що навчаються на спеціальностях, пов'язаних з наданням туристичних послуг

	2012		2013		2014		Динаміка змін обсягу поданих заяв		Динаміка змін кількості зарахованих осіб	
	Подано заяв	Зараховано	Подано заяв	Зараховано	Подано заяв	Зараховано	2013 до 2012	2014 до 2013	2013 до 2012	2014 до 2013
ОКР Молодший спеціаліст	6498	3367	6685	3425	6987	3521	1,03	1,05	1,02	1,03
ОКР Бакалавр	33489	6548	35267	6725	36446	6901	1,05	1,03	1,03	1,03
ОКР Спеціаліст	2659	1673	2748	1756	2912	1862	1,03	1,06	1,05	1,06
ОКР Магістр	1006	723	1155	754	1186	813	1,15	1,03	1,04	1,08
Разом	43652	12311	45855	12660	47531	13097	1,05	1,04	1,03	1,03
Всього по Україні	2058987	634870	2195456	671842	2076967	543282	1,07	0,95	1,06	0,81

* Опрацьовано автором на підставі [11]

Таблиця 7

Динаміка змін обсягів потреби роботодавців у робітниках сфери туризму

	Січень-березень		Січень-червень		Січень-вересень		Січень-грудень		
	тис. чоловік	у % до відповідного періоду попереднього року	тис. чоловік	у % до відповідного періоду попереднього року	тис. чоловік	у % до відповідного періоду попереднього року	тис. чоловік	у % до відповідного періоду попереднього року	
2012 рік	Потреба у робітниках, всього	78,1	84,6	78,3	86,5	76,6	87,7	48,6	81,9
	Потреба у робітниках сфери туризму	1,6	114,2	1,6	101,2	1,7	104	0,8	69,3
2013 рік	Потреба в робітниках, всього	67,8	100	78,7	100	88,7	100	47,5	100
	Потреба у робітниках сфери туризму	1,8	2,6	2,8	3,5	2,2	2,5	1,3	2,7
2014 рік	Потреба у робітниках, всього	62,5	100	48,7	69,9				
	Потреба у робітниках сфери туризму	1,3	93	1,3	69,9				

* Опрацьовано автором на підставі [12]

Тобто «Інформація» як фактор успіху впливає на розвиток туристичних підприємств та потребує детального вивчення ризиків, що на неї впливають.

Розглядаючи фактор успіху туристичного підприємства «Перспективи знань та навчання», можна сказати, що попит на спеціальності, пов'язані з наданням туристичних послуг, постійно збільшується.

На таблиці 6 представлено динаміку змін обсягу абітурієнтів, що навчаються на спеціальностях, пов'язаних з наданням туристичних послуг.

З таблиці 6 видно, що у 2014 році, незважаючи на загальну тенденцію зменшення кількості зарахованих осіб по Україні на 19%, кількість бажаючих отримати освіту, пов'язану з наданням туристичних послуг, зростає на 3% порівняно із 2013 роком.

Насамперед це обумовлено постійною потребою в робітниках спеціальностей, пов'язаних з наданням туристичних послуг (таблиця 7), а також зростанням середньої заробітної плати у розрахунку на одного штатного робітника у туристичній сфері (таблиця 8).

На таблиці 8 можна побачити динаміку змін середньої заробітної плати серед штатних робітників сфери туризму

З таблиці 8 видно, що середня заробітна плата у розрахунку на одного штатного робітника у туристичній сфері має позитивну тенденцію до зростання, що обумовлює безперервний розвиток потенціалу працівників та високу вмотивованість персоналу до праці.

Розглядаючи фактор успіху туристичного бізнесу «Інфраструктура», можна зазначити, що важливим фактором економічного зростання й відновлення, що забезпечує модернізацію, створення та впровадження новітніх технологій, сучасних систем організації й управління бізнесом, якісного відновлення виробничої, транспортної та ринкової інфраструктури, є масштабні інвестиції, без яких неможливе ефективне реформування економіки сфери туризму.

На таблиці 9 показано динаміку капітальних інвестицій в Україні загалом та у сфері туризму за 2010-2013 роки.

За даними таблиці 9 можна зробити висновки, що капітальні інвестиції у сферу туризму мають позитивний характер, оскільки за останні 2010-2012 роки збільшувалися не тільки обсяги капітальних інвестицій, але й частка капітальних інвестицій у сферу туризму в загальному обсязі капітального інвестування. У 2013 році, незважаючи на зниження обсягів інвестування у сфері туризму на 13,29%, частка показника збільшилася на 1,85%. Тобто можна казати про позитивний характер капітального інвестування у сферу туризму.

На таблиці 10 показано динаміку санаторно-курортних та оздоровчих закладів України з 2010 по 2013 роки.

За даними таблиці 10 можна простежити загальну тенденцію збільшення санаторно-курортних та оздоровчих закладів, кількість яких збільшилася з 2010 по 2013 у 1,053 рази.

Таблиця 8

Динаміка середньої заробітної плати у розрахунку на одного штатного робітника сфери туризму

	2010	у % до попереднього року	2011	у % до попереднього року	2012	у % до попереднього року	2013	у % до попереднього року
Всього по Україні	2239	113,20	2633	117,60	3026	114,93	3265	107,90
У сфері туризму	1455	118,90	1777	122,13	2055	115,64	2249	109,44

* Опрацьовано автором на підставі [12]

Таблиця 9

Динаміка капітальних інвестицій в Україні загалом та у сфері туризму за 2010-2013 роки

	2010	2011	2012	2013
Всього капітальних інвестицій по Україні	189061	259932	293692	267728
Інвестиції в інфраструктуру сфери туризму, млн грн	3341,8	4449,8	5712,6	4953,6
Частка показника, %	1,77	1,71	1,94	1,85
Темпи приросту показника, %	100	133,16	128,38	86,71

* Опрацьовано автором на підставі [12]

Таблиця 10

Динаміка санаторно-курортних та оздоровчих закладів, 2010-2013 рр.

	2010	2011	2012	2013
Санаторії та пансіонати з лікуванням	510	508	484	477
Темпи приросту, %	100	99,61	95,28	98,55
Санаторії-профілакторії	234	224	185	165
Темпи приросту, %	100	95,73	82,59	89,19
Будинки і пансіонати відпочинку	290	280	286	271
Темпи приросту, %	100	96,55	102,14	94,76
Бази та інші заклади відпочинку	1920	1947	1925	1916
Темпи приросту, %	100	101,41	98,87	99,53
Дитячі оздоровчі табори	17342	17703	17744	18549
Темпи приросту, %	100	102,08	100,23	104,54
РАЗОМ	20296	20662	20624	21378
Темпи приросту, %	100	101,8	99,82	103,66
Темпи росту, %	100	101,8	101,61	105,3

* Опрацьовано автором на підставі [12]

Таблиця 11

Динаміка пасажирських перевезень за 2010–6 місяців 2014 років

	Перевезено пасажирів, млн					Темпи приросту, %			
	2010	2011	2012	2013	за 6 місяців 2014	2011	2012	2013	за 6 місяців 2014
Усіма видами транспорту	6837,70	6972,90	6812,30	6620,00	3436,00	1,02	0,98	0,97	1,04
Залізничним	426,60	430,10	429,60	425,40	233,10	1,01	1,00	0,99	1,10
Автомобільним	3719,40	3604,60	3448,70	3340,80	1743,90	0,97	0,96	0,97	1,04
Водним	7,60	8,00	6,60	7,30	0,30	1,05	0,83	1,11	0,08
Авіаційним	6,10	7,50	8,10	8,10	3,80	1,23	1,08	1,00	0,94

* Опрацьовано автором на підставі [12]

З таблиці 11 видно, що кількість туристів, що користуються залізничним транспортом упродовж 2010-2013 років, була майже не змінною, а у 2014 році зросла на 10% у порівнянні із 2013 роком. Переміщення водним транспортом знизилася на 92% у 2014, що дає підстави для занепокоєння. Переміщення авіаційним транспортом у 2014 році знизилася на 6%. Але, незважаючи на зниження обсягів перевезення водним та авіаційним транспортом, загальна тенденція по Україні має позитивну динаміку.

Оскільки фактори успіху впливають з наших уявлень про характеристику і вплив окремих факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, тобто на них впливають внутрішні та зовнішні ризики, доцільно проаналізувати ризики, що визначають ці фактори.

Висновки. Врахування зазначених факторів успіху та ризиків, що на них впливають у дослідженні економічних передумов функціонування господарської системи на туристичному ринку, становитиме надійне підґрунтя для забезпечення збалансованого економічного зростання туристичних підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бабарицька В. К. Туристична діяльність кінця ХХ-початку ХХІ ст. і концепція сталого розвитку // Україна: географічні проблеми сталого розвитку : зб. наук. праць. – К. : Обрії, 2004. – Т. 3. – С. 103-104.
2. Блага М. М. Эколого-рекреационная эффективность природопользования: основные факторы // Украина: географічні проблеми сталого розвитку : зб. наук. праць. – К. : Обрії, 2004. – Т. 3. – С. 185-187.
3. Гальчинський А. С., Геєць В. М. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки). Шляхи Європейської інтеграції. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 406 с.
4. Иванух Р., Жученко В. Стратегические проблемы развития рекреационно-туристического комплекса Украины // Экономика Украины. – 1998. – № 1. – С. 65-70.
5. Олійник Я. Б., Шищенко П. Г., Любіцева О. О. та ін. Стратегія сталого розвитку туризму в Україні: географічний підхід // Географія в інформаційному суспільстві : зб. наук. праць. – К. : Обрії, 2008. – Т. 1. – С. 191-199.
6. Ревин С. Ф., Шадрин Н. В. Переход к устойчивому развитию туризма: проблемы и специалисты для их решения // Культура народов Причерноморья. – 2000. – № 12. – С. 66-67.
7. Смаль В. В., Смаль І. В. Туризм і сталий розвиток // Вісник ЛНУ, Серія Географічна. – 2005. – Вип. 32. – С. 163-173.
8. Стеченко Д. М. Передумови і напрямки формування туристичного ринку України // Туризм: теорія і практика. – 2005. – № 1. – С. 5-11.
9. Ткаченко Т. І. Сталый розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу. – К. : КНТЕУ, 2009. – 463 с.
10. Черчик Л. М. Інституційні зміни в умовах становлення ринку рекреаційних ресурсів // Экономика України. – 2006. – № 4. – С. 59-65.
11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vstup.info/>.
12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.